

Gjøvik og Toten sopp og nyttevekstforening

Saksbehandler, innvalgstelefon

Linnea Karoline Vereide, 61266062

Att.Nils Edvard Stokke

Heggshuselva naturreservat og Eriksrudtjernet naturreservat - Dispensasjon - artskartlegging av jordboende og treboende sopp

Statsforvalteren i Innlandet gir Gjøvik og Toten nyttevekstforening v/Nils Edvard Stokke tillatelse for å ta nødvendig belegg av jord - og vedboende sopper i forbindelse med artskartlegging i Heggshuselva naturreservat og Eriksrudtjernet naturreservat, med hjemmel i § 48 første alternativ i naturmangfoldloven. Tillatelsen gjelder for 2022. Tillatelsen er gitt på bestemte vilkår som er beskrevet nedenfor.

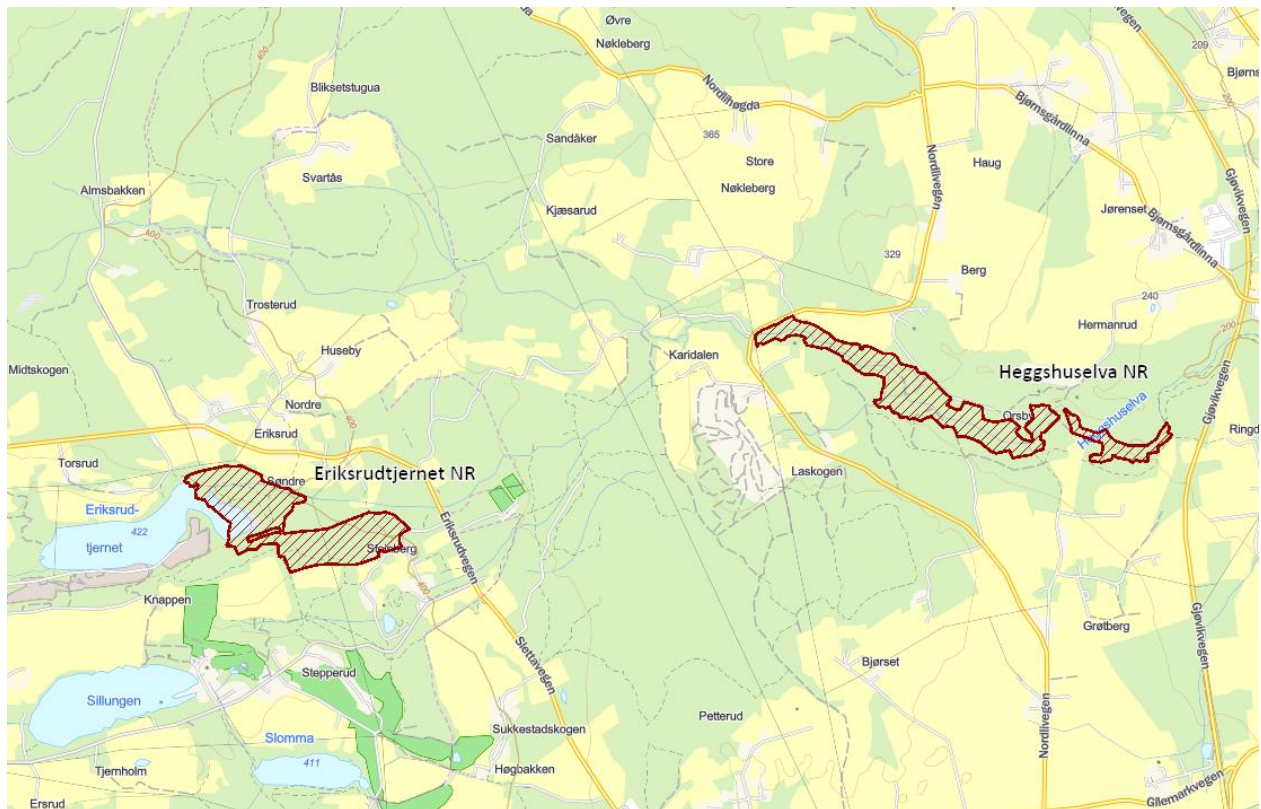
Søknaden

Vi viser til deres søknad av 27. mai 2022 angående tillatelse til innsamling av belegg innenfor naturreservatene Heggshuselva og Eriksrudtjernet i Vestre og Østre Toten kommune.

Gjøvik og Toten nyttevekstforening har fått støtte fra Sabima til å gjennomføre artskartlegging av Hekkshusvassdraget i Vestre og Østre Toten, fra Helsettjernet til Mjøsa, da med vekt på jord- og vedboende sopp. En vil også være oppmerksom ovenfor andre arter (f.eks. fremmede arter) og miljøproblemer som ved tidligere kartleggingsprosjekter.

For å komme frem til sikker artsbestemmelse av arter utenom foreningens egen kompetanseområde, og for å kunne drive med nødvendig mikroskopering (tre medlemmer i foreningen driver med mikroskopering), er det i noen tilfeller nødvendig å kunne samle inn belegg av arten. Da så diskre og i så liten målestokk som mulig.

Alle funn vil bli lagt i artsobservasjoner og en rapport vil bli sendt til SABIMA for godkjenning.

Skravert rødt = Eriksrudtjernet og Heggshuselva naturreservater (InnlandsGis).

Lovgrunnlag

Heggshuselva naturreservat ble opprettet 27. november 2020. Formålet med vernet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av ei variert bekkeløft med rike skogtyper som kalkgranskog, kalk- og lågurtfuruskog, høgstaudegranskog, rik gransumpskog og gråor-heggeskog og med forekomst av bergvegger med kalk. Videre er formålet å bevare et område som har stor betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for sjeldne, sårbare og truede arter, særlig kalkkrevende sopp og moser. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Eriksrudtjernet naturreservat ble opprettet 11. februar 2022. Formålet med vernet er å bevare et område som representerer bestemte typer natur i form av en svært rik og velutviklet kalkgranskog i tillegg til andre sjeldne og truede naturtyper som urterik kalkfuruskog, kalktørreng, lågurtgranskog og velutviklet kalksjø med mergelbanker. Videre er formålet å verne et område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for svært mange sjeldne, sårbare og truede kalkbarskogsopper og generelt store bestander med kalkarter samt store forekomster av bestandsdannende kransalger. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem. Noen av naturtypene er delvis kulturbetingede og skjøtselsavhengige.

I begge reservatene er vegetasjon, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, og det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav eller deler av disse fra reservatet, jf. verneforskriften § 3 bokstav a). Videre er dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse, jf. § 3 bokstav b) i verneforskriften for begge verneområdene.

Det er i verneforskriften til de to naturreservatene ikke hjemmel til å ta belegg av arter i verneområdene, og tiltaket må derfor vurderes etter § 48 første alternativ i naturmangfoldloven (nml.). Etter denne kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. nml. § 48.

Søknaden må også vurderes etter de miljørettslige prinsipper i nml. §§ 8-12, jf. nml. § 7 om prinsipper ved offentlig beslutningstaking, og vise hvordan disse er vektlagt.

Statsforvalterens vurdering

Heggshuselva naturreservatet omfatter en strekning på ca. 1,7 km av Heggshuselva i Østre Toten kommune. Denne elvekløfta skjærer seg ned i den slake nordøstvendte lia langs vestsida av Mjøsa. Berggrunnen i reservatet er til dels kalkrik, og det forekommet bergvegger (kalkberg) spredt i kløfta (Naturbase). Ellers forekommer det mest lågurtgranskog i kløfta, trolig til dels kalkskog, men også rik barskog med furuinnslag, og det forekommer flere kravfulle og rødlistede arter.

Eriksrudtjernet naturreservat ligger i østre del av Vestre Toten kommune og består av øst-vestgående kalkrygger omkring den østre delen av Eriksrudtjern/Nordtjern, og strekker seg videre østover til Toten museum Stenberg (Naturbase). Området er vernet blant annet med bakgrunn i at dette er kalkrikt område, hvor spesielt den rikeste kalkgranskogen på sørsiden av tjernet utgjør en viktig «hotspot» for rødlistede kalkbarskogsopper, med til sammen 14 rødlistearter registrert på lokaliteten i 2017 (hvorav 5 truede arter). Kalkgranskog vurderes å ha et stort udekket vernebehov i Innlandet som helhet, og Eriksrudtjernet naturreservat vurderes derfor å bidra med høy mangelloppfyllelse for den truede naturtypen kalkgranskog.

Av forarbeidene til naturmangfoldloven framgår det at nml. § 48 ikke kan anvendes for å utvide rammen trukket opp i vernevedtaket. Nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Bestemmelsen åpner for at det kan gis dispensasjon dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Vilkårene er kumulative, det vil si at begge vilkårene må være oppfylt for at Statsforvalteren kan dispensere for omsøkte tiltak. Det at vilkårene er oppfylte, gir ikke krav på dispensasjon. I avveiningen av om dispensasjon skal gis, må det foretas en skjønnsmessig vurdering.

Jf. nml. § 8 heter det blant annet at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Heggshuselva ble kartlagt i 2007 i forbindelse med bekkekløftprosjektet i tidligere Oppland fylke, og Eriksrudtjernet ble kartlagt i 2007 av Miljøfaglig Utredning, og av NINA i 2017 i forbindelse med prosjekt Kalkskog Oppland. Dokkadeltaet nasjonale våtmarksenter gjennomførte NiN-kartlegging av begge områdene i 2018. Ved Eriksrudtjernet er det gjennomført kartlegging etter sopper både i 2001 (Miljøfaglig Utredning), 2017 (NINA) og 2018 (Dokkadeltaet nasjonale våtmarksenter). Det er totalt registrert 16 rødlistede sopparter i reservatet, hvorav seks er truet, mens det i virkeligheten trolig er over 30 rødlistede kalkbarskogsopper i området. I forbindelse med kartleggingen i 2017, ble det også pekt på to områder hvor det er stort potensiale for å finne flere sopparter, og som bør soppkartlegges nærmere (henholdsvis Eriksrudtjernet SØ og Stenberg N, prosjekt Kalkskog i Oppland). Videre vises det til å være gode bestander av kalkarter, og i den østre delen av reservatet har de også greid å reetablere seg etter tidligere hogst på lokaliteten. Ved Heggshuselva er det gjennomført kartlegging etter sopp i 2007 (Miljøfaglig Utredning) og 2018 (Dokkadeltaet nasjonale våtmarksenter). Det ble i 2007 ikke påvist noen interessante vedboende arter, men det ble registrert flere sopper knytt til

kalkrik barskog, som børstebrunpigg (VU) og vrangstorpigg (NT), og området har stort potensiale for flere kravfulle og rødlistede sopper. I 2018 var det en tørr og varm sommer, og kartleggingen ble utført før sopp fruktifiserte, og vurderingen av kalkinnhold måtte basere seg på karplante- og mosefloraen samt forekomst av kalkberg i dagen. Soppsesongen var svært dårlig i 2018, og det ble ikke registrert kalksopper på lokalitetene, men potensialet for funn av slike vurderes som godt. Statsforvalteren vurderer med bakgrunn i tidligere kartlegginger, registreringer av arter i forbindelse med verneprosessene og tilgjengelig informasjon i Naturbase, Skogdatabasen Narin og Artskart, at kunnskapsgrunnlaget for området er godt, jf. nml. § 8.

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Eriksrudtjernet naturreservat er nytt av året (2022) og Heggshuselva naturreservat er kun et par år gammelt (2020), og det har derfor ikke vært tidligere dispensasjonssøknader for disse verneområdene. Det søkes nå om å ta belegg av jord- og vedboende sopper i naturreservatene som søker ikke klarer å artsbestemme i felt. Det vil være tre erfarne kartleggere fra Gjøvik og Toten nyttevekstforening (+ eventuelle inviterte) som vil gjennomføre kartleggingen og ta eventuelle belegg. Søker har opplyst per telefon at de er godt kjent med både vanlige arter av sopp og en del rødlistede arter, men at noen arter vil kunne være vanskelig å artsbestemme. Disse vil en ta små belegg av til mikroskopering, og artsidentifisering vil bli gjennomført med hjelp fra kollegaer i Oslo som kan dette godt. Det er tale om å ta belegg med en størrelse på 1 cm² for å begrense påvirkningen på arten så langt det går. Statsforvalteren vurderer at ytterligere registrering og kartlegging av sopparter er positivt med tanke på å øke kunnskapen om artsmangfoldet i reservatet, men en må også passe på at det ikke blir en «utarming» av populasjonene dersom en for ofte tar belegg på arter for å artsbestemme dem. Et grunnprinsipp er at dersom aktiviteten kan gjøres utenom reservatet, så skal den gjøres utenom.

Gjøvik og Toten nyttevekstforening er i gang med en større kartlegging av jord- og vedboende sopp langs Heggshusvassdraget på Toten, som de har fått støtte av fra Sabima, som i stor grad omfatter områder utenfor verneområder, men også innenfor. Det vil være fordelaktig om en også får kartlegge i verneområdene for å få en helhetlig kartlegging. Gjennom kartleggingene som er gjort i reservatene tidligere ble det påpekt at det er potensiale for å finne flere rødlistede sopper, og at det er områder av Eriksrudtjernet som bør kartlegges nærmere. Videre ble det ikke kartlagt sopp under NiN-kartleggingen i 2018, da forholdene var for dårlige. Statsforvalteren vurderer derfor at det vil være fordelaktig om en kan få gjennomført en kartlegging av sopper i områdene i år, og at den informasjonen som blir innhentet kan brukes videre i forvaltningen av området, og iblant annet i forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplan for Eriksrudtjernet naturreservat.

Statsforvalteren har per telefon den 23. juni 2022 vært i kontakt med Tor Erik Brandrud hos NINA som forsker på sopp, for å høre om det å ta belegg fra sopp vil kunne få negativ effekt på artens videre overlevelse. Tilbakemeldingen var at dette er lite problematisk for soppens overlevelse, og at en har god erfaring med å ta små belegg fra sopp, og at det i enkelte tilfeller er nødvendig for å kunne artsbestemme arten. Statsforvalteren vurderer dermed at selv om en potensielt vil risikere å ta belegg av rødlistede og sårbare sopparter under kartleggingen, så vil trolig selve soppen ikke ta skade av dette, så lenge dette gjøres av erfarne personer og i et begrenset omfang. Likevel er alle arter i verneområdene beskyttet gjennom forskrift, og de skal ikke påvirkes mer enn strengt tatt nødvendig. Vi setter derfor vilkår som skal begrense bruken av belegg i verneområdene, ved at en av kartleggerne, f.eks. undertegnede i søknaden, skal ha hovedansvaret for at det kun tas et belegg per art. Altså at ikke alle tre kartleggeren tar hvert sitt belegg av den samme arten, men at en har ansvaret for å holde oversikten slik at det kun tas et belegg per art. Vi forutsetter at en koordinerer dette slik at det kun tas belegg av arter som ikke er mulig å identifisere i felt. Vi forutsetter også at dersom en kommer over de samme artene utenfor verneområdene, så skal en heller ta belegg av

disse enn av de som finnes i verneområdene. Statsforvalteren vurderer videre at informasjonen en innhenter ved kartleggingen vil være viktig for å få bedre oversikt over hvilke arter som finnes i områdene, hvor de finnes og i hvilket antall. Dette er informasjon som er svært nyttig for forvaltningen, og vi vurderer derfor at tiltaket er innenfor hva en kan akseptere og hva området vil kunne tåle av belastning, jf. nml. § 10. Nml. § 9 «føre-var-prinsippet» vektlegges derfor her i mindre grad.

Nml. § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver vurderes ikke som relevant i denne saken, siden tiltakene for å ivareta naturverdiene ikke fører til vesentlig ekstra kostnader for søker.

Det er tre personer som skal gjennomføre kartleggingen av jord- og vedboende sopp i reservatene, og de har kompetanse og erfaring med å artsbestemme arter av sopp, og som vil kunne kjenne igjen mange arter i felt, både vanlige og rødlistede arter. De har erfaring med å ta belegg av sopp, og vil derfor ikke ta mer en nødvendig og ei heller fra andre arter enn de de ikke kan artsbestemme. Dersom tiltaket utføres i samsvar med vilkårene i vedtaket, er tiltaket etter vår vurdering i tråd med nml. § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmåter.

Statsforvaltere er interessert i resultatet av kartleggingen, og forutsetter at vi i likhet med Sabima, får tilsendt en rapport over funnene etter at kartleggingen er ferdig. Vi vil også sette vilkår om at registrerte arter i legges inn i Artsobservasjoner/Artskart slik at ny artskunnskap blir gjort tilgjengelige for både forvaltning og allmenheten.

På bakgrunn av de ovenstående vurderingene vurderer vi at det kan gis dispensasjon til å ta belegg av jord- og vedboende sopp. Vi vurderer også at den samlede belastningen vil bli lavere dersom en person har ansvaret for at det kun tas et belegg per art, og en vil da kunne begrense antall belegg en tar av samme art, og dermed senker den samlede belastningen på populasjonene i reservatet. Kartlegging og økt kunnskap om naturverdiene i verneområdet vil være positivt for naturreservatet. Statsforvalteren vurderer at tiltaket, innenfor gitte rammer, ikke vil være i strid med vernevedtakenes formål og heller ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, jf. nml. § 48. Det er spesielt vektlagt at resultatet av undersøkelsene vil være av nytte for forvaltningen.

Vår vurdering er at tillatelsen ikke vil skape en uheldig presedens i dette eller i andre verneområder, siden dette er et tiltak som få andre kan tenkes søke om dispensasjon for, og at det er et tiltak som kan tillates med bakgrunn i at en også forvaltningsmyndigheten ønsker mer informasjon om hvilke arter som finnes i verneområdene.

Vedtak

Statsforvalteren i Innlandet gir Gjøvik og Toten nyttevekstforening v/Nils Edvard Stokke dispensasjon fra verneforskriftene for Heggshuselva naturreservat og Eriksrudtjernet naturreservat § 3 bokstav a), for å ta nødvendig belegg av jord – og vedboende sopper i forbindelse med artskartlegging i Heggshuselva naturreservat og Eriksrudtjernet naturreservat, med hjemmel i § 48 første alternativ i naturmangfoldloven. Følgende vilkår er knytt til tillatelsen:

1. Tillatelsen gjelder for 2022.
2. Tillatelsen gjelder for å ta belegg til mikroskopering av enkelte arter som ikke kan artsbestemmes i felt. Det skal kun tas belegg når dette er helt nødvendig for artsbestemmelsen.
3. Det skal etterstrebtes å kun ta ett belegg per art, og da i så liten målestokk som mulig.
4. En av de tre kartleggerne skal ha ansvar for at det kun tas ett belegg per art.

5. Det skal utvises en generell aktsomhet ovenfor vegetasjon, samt annet dyre- og fugleliv i forbindelse med kartleggingen.
6. Det skal lages og oversendes en rapport til Statsforvalteren som viser resultatet av kartleggingen i verneområdene etter at kartleggingen er utført.
7. Registrerte arter skal legges inn i databasen Artsobservasjoner/Artskart slik at ny artskunnskap blir gjort tilgjengelige for både forvaltning og allmenheten.
8. Tillatelsen skal medbringes i felt under kartleggingen og kunne vises frem ved kontroll.

Denne dispensasjonen gjelder kun i forhold til verneforskriften for naturreservatene: Heggshuselva og Eiksrudtjernet. Dere må selv avklare behovet for tillatelse etter annet lovverk og grunneieres tillatelse før tiltaket kan utføres.

Klageadgang

Statsforvalteren viser til at vedtaket er et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningslovens § 28. Klagefristen er 3 uker fra mottakelsen av dette brevet. Eventuell klage på vedtaket skal stiles til Miljødirektoratet, men sendes via Statsforvalteren.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Linnea Karoline Vereide
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

VESTRE TOTEN KOMMUNE
ØSTRE TOTEN KOMMUNE
Statens Naturoppsyn

Postboks 84
Postboks 24
Postboks 5672 Sluppen

2831 RAUFOSS
2851 LENA
7485 TRONDHEIM